

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

14

*Vytautas Jogėla.
Vilniaus Romos katalikų
dvasinė akademija
1833 – 1842 metais:
organizacija ir veikla*

1997

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

Skiriu Mamai

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

14

*Vytautas Jogėla.
Vilniaus Romos katalikų
dvasinė akademija
1833–1842 metais:
organizacija ir veikla*

VILNIUS

Eugrimas

1997

UDK 947.45

Li-191

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

Antanas Kulakauskas
Česlovas Laurinavičius
Raimundas Lopata
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Vladas Sirutavičius
Darius Staliūnas
Giedrius Subačius
Antanas Tyla

*Autorius dėkoja Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo ministerijai,
Lietuvių katalikų mokslo akademijai,
Lietuvos istorijos institutui,
prelato Juozo Prunskio fondui,
prisidėjusiems prie knygos išleidimo*

© Vytautas Jogėla, 1997

© Lietuvos istorijos institutas, 1997

© Lietuvių Atgimimo istorijos studijos, 1997

ISSN 1392-0391

ISBN 9986-752-23-X

TURINYS

PRATARMĖ	8
ĮVADAS	10
Istoriografija	11
Šaltiniai	13
Atsiminimai	14
Archyvai	15
RUSIJOS VALDŽIA IR KATALIKAI XVIII AMŽIAUS PABAIGOJE -- XIX AMŽIAUS PRADŽIOJE	17
Rusijos aristokratija ir katalikybė	17
Valdžios siekiai	19
Katalikų Bažnyčios valdymas	21
Katalikų apibūdinimas	24
AKADEMIJOS ĮSTEIGIMAS	26
Universiteto uždarymas	26
Akademijos pradžia	33
Dėstytojų parinkimas ir mokslo disciplinos	43
Mokslo vardų ir laipsnių suteikimas	53
Patalpos	54
Pirmieji mokslo metai	57
AKADEMIJOS PERSONALO KAITA	61
Rektoriai	62
Profesoriai	66
Adjunktai	69
Kalbų dėstytojai	74
Inspektoriai ir jų padėjėjai	76
Dvasios tėvai, arba kapelionai	78

AKADEMIJOS ALUMNAI IR JŲ STUDIJOS	80
Įstojimas	81
Akademijos klierikų gyvenimo sąlygos	84
Studijos	91
Klierikų kilmė	93
Tautinis klausimas	96
MOKYMAS IR MOKSLAS	100
Mokymas ir jo programos	100
Šventojo Rašto katedra	102
Dogminė, moralinė ir pastoralinė teologija	105
Bažnyčios istorija ir kanonų teisė	106
Homiletika	109
Logika ir moralės filosofija	110
Lenkų literatūros istorija	111
Visuotinė ir Rusijos istorija	112
Rusų literatūra ir kalba	115
Lotynų literatūra ir graikų kalba	116
Hebrajų kalba	117
Prancūzų kalba	117
Vokiečių kalba	118
MOKSLINIAI DARBAI	119
Dėstytojų moksliniai darbai	121
Vadovėlių rengimas	123
Pamokslų rinkinių rengimas	124
Straipsniai	125
Mokslo laipsnių suteikimas	126
Daktaro laipsnio suteikimas	129
AKADEMIJOS REFORMOS	134
Akademija ir seminarijų reformos	134
Akademijos iškėlimas į Peterburgą	140
Sudie, Tėvyne	144

IŠVADOS	148
PRIEDAI	150
Akademijos klierikų sąrašas	150
Akademijos personalo sąrašas	176
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	180
Naudoti archyvų ir bibliotekų rankraščių fondai	180
Skelbti šaltiniai	182
Literatūros sąrašas	183
TRUMPINIAI	190
SUMMARY	191
STRESZCZENIE	205
ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	219
VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ	230

"Виленская римско – католическая духовная академия", in: *Устав Виленской римско - католической духовной академии*, СПб., 1833.

"Извлечение из отчета министра внутренних дел за 1833 г.", *Журнал Министерства внутренних дел*, 1834, ч. 13, № 7.

А. Ломачевский, *Виленская грама*, ч. 1 – 2, С.-Петербург, 1873.

Миркович Федор Яковлевич 1789–1866, т. 1, СПб., 1889.

Правила для испытания и возведения в ученые степени в Виленской римско–католической духовной академии, Вильно, 1839.

Щербатов, *Генерал–фельдмаршал князь Паскевич*, приложение к тому пятому 1832 – 1847, СПб., 1896.

LITERATŪROS SARAŠAS

J. Alber, *Epitome institutionum historiae ecclesiasticae*, Peszt, 1826.

J. Alber Nep., *Interpretatio S. Scripturae per omnes Veteris et Novi Testamenti libros I – XVI*, Peszt, 1801–1804.

A. Alekna, *Katalikų Bažnyčia Lietuvoje*, Kaunas, 1936.

E. Aleksandravičius, *XIX amžiaus profiliai*, Vilnius, 1993.

E. Aleksandravičius, *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831-1863 m.*, Vilnius, 1989.

E. Aleksandravičius, *Lietuvių atgimimo kultūra (XIX amžiaus vidurys)*, Vilnius, 1994.

V. Andriulis, "Vilniaus universiteto uždarymo 1832 metais teisinės prielaidos", in: *Teisės istorijos studijos*, Vilnius, 1980.

А. Bagiński, *Hermeneutica biblica seu ars interpretandi Scripturam Sacram*, Wilno, 1841.

A. Bagiński, *Introductio historico-critica in libros sacros Novi Foederis*, Vilnae, 1844.

M. Baliński, *Opisanie statystyczne miasta Wilna*, Wilno, 1835.

A. Barante, *Histoire de Ducs de Bourgugue*, t. 1 – 12, Paris, 1824 – 1828.

Z. Bartoszewicz, *Gramatika języka łacińskiego*, cz. 1 – 2, Wilno, 1834.

P. Le Bas, *Precis d'histoire des temps modernes depuis la formation du système d'équilibre des états Européens jusque la revolution française*, t. 1 – 2, Paris.

- D. Beauvois, *Szkolnictwo polskie na ziemiach litewsko-ruskich 1803-1832*, t. 1, Lublin, 1991.
- F. Bentowski, *Historia literatury polskiej*, t. 1 – 2, Warszawa, Wilno, 1814.
- J. Bieliński, *Uniwersytet Wileński (1579-1831)*, t. 1 – 3, Kraków, 1889– 1900.
- S. Bielski, *Historia kościelna*, Warszawa, 1809.
- M. Biržiška, *Senasis Vilniaus universitetas*, London, 1955.
- V. Biržiška, *Vyskupo Motiejaus Valančiaus biografijos bruožai*, Brooklynas, 1951.
- H. Blair, *Lectures on rhetoric and belles lettres*, t. 1 – 2, London, 1783.
- L. Borowski, “Wstęp do historii literatury polskiego”, in: *Uwagi nad poezją i wymowa i inne pisma krytyczno-literackie*, wybrał i opracował Stanisław Buśka-Wroński, Warszawa, 1972.
- F. Bouterwek, *Geschichte der neueren Poesie und Beredsamkeit*, Bd. 1–12, Göttingen, 1801 – 1819.
- J. L. Burnouf, *Méthode pour étudier la langue grecque*, adoptée par l’Univ. de France, Paris, 1840.
- P. Buttmann, *Gramatika grecka Buttmanna*, Wilno, 1823.
- A. Calmet, *Commentaire littéraire*, Paris, 1707–1716.
- A. Calmet, *Dictionnaire de la Bible*, t. 1 – 2, Paris, 1719.
- A. Cappelli, *Manuale iuris canonici, quod in usum auditorum quinquaginta tabulis synopticis delineavit et brevibus notis illustravit*, Vilnae, 1819.
- Christliche Philosophie im katholischen Denken des 19. und 20. Jahrhunderts/* herausgegeben von Emerich Coreth S.J., Bd. 1, Graz, Wien, Köln, 1987.
- M. Dannenmayr, *Institutiones historiae ecclesiasticae*, vol. 1 – 2, Vilnae, 1820 – 1821.
- J. M. de Gérando, *De perfectionnement moral et de l’éducation de soi-même*, Paris, 1826.
- A. Dereser, *Commentaria biblica in effatum Christi “Tu es Petrus”*, Bonn, 1770.
- A. Dereser, *Grosses biblisches Erbauungsbuch für alle Christen auf alle Tage des Kirchenjahrs*, Heibronn, 1820.
- A. Dowgird, “Rzeczywistość poznań ludzkich”, *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe*, poczet nowy drugi, 1839, t. 5.
- A. Dowgird, *Wykład ewangelii i listów Apostolskich*, t. 1 – 2, Wilno, 1836.
- A. Dowgird, *Konferencye duchowne*, t. 3, Wilno, 1837.

- A. Dowgird, *Nauki rekolekcyjne*, t. 4, Wilno, 1837.
- A. Dowgird, *Wykład pszyrodzonych myślenia prawidel czyli logika teoryczna i praktyczna*, Polock, 1828.
- Dzieje Teologii Katolickiej w Polsce, wiek XIX i XX*, t. 3. cz. 1, Lublin, 1976.
- M. Eliade, *Geschichte der religiösen Ideen*, Bd. 3, T. 2, Freiburg, 1991.
- A. Endzinas, “Imperatorinės Romos katalikų dvasinės akademijos biblioteka”, *Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Knygotyra*, 1982, t. 10 (17).
- A. Endzinas, “Vilniaus dvasinės akademijos perkėlimas į Peterburgą”, *Literatūra*, 1981, t. XXIII(I).
- J. Eschenburg, *Entwurf einer Theorie und Literatur der schönen Redekünste*, Berlin, 1783, 1836.
- A. Fialkowski, *Institutiones Theologiae Dogmaticae in compedium redactae ad usum Ecclesiasticorum*, Wilno, 1832.
- A. Fialkowski, “Wyobrazenie boga i jego przymiotów, oraz wypływające ztąd dla nas obowiązki”, *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe*, poczet nowy drugi, 1839, t. 6.
- A. Fijalkowski, “Aniol Dowgird. Życiorys i bibliografia”, *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe*, Wilno, 1835, t. 11.
- W. Gessenius, *Hebr. Gramatik*, Halle, 1813.
- Ch. P. Girault-Duvivier, *Grammaire des grammaires ou analyse raisonnée des meilleurs traités sur la langue française*, 7-me éd, t. 1 – 2, Paris, 1830.
- B. Gisbert, *De Eloquentia sacra*, Venettiis, 1766.
- B. Gisbert, *Le bon goût de l'Éloquence Chrétien*, Lyon, 1702.
- T. Glemma, “Wydział teologiczny uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1795 – 1847”, *Polonia Sacra*, Kraków, 1948.
- M. Godlewski, *Z dziejów Rzymsko-Katolickiej Akademii Petersburskiej*, Warszawa, 1938.
- W. Godon, *Statystyka Xięstwa Żmudzkiego*, Paryż, 1839.
- G. E. Groddeck, *Historiae Graecorum litterariae elementa*, Wilno, 1811.
- G. E. Groddeck, *Initia historiae Graecorum litterariae*, Wilno, 1821 – 1823.
- K. Grzybowski i B. Sobolewska, *Doktryna polityczna i społeczna popiestwa (1789 – 1969)*, Warszawa, 1971.

- E. Hegel, *Geschichte der Katholisch-theologischen fakultät Münster 1773 – 1964*, Bd. 2, Münster, 1971.
- E. Heleniusz, *Listki z Ukrainy*, t. 3, Kraków, 1902.
- L. Ilug, *Einleitung in die N. Test*, Fryburg, 1808.
- J. Iwaszkiewicz, “Z Peterburga”, *Pamiętnik religijno-moralny*, serye druga, t. 3, 1859.
- J. Jahn, *Archeologia biblica in epitomen redacta*, Viena, 1814.
- J. Jahn, *Introductio in Libros Sacros Véteris Foederis in epitomen redacta*, Viena, 1814.
- L. Janowski, *Wszechnica Wileńska (1578 – 1842)*, Wilno, 1921.
- H. Janssens, *Hermeneutica sacra, seu introductio in omnes ac singulos libros Sacros Véteris et novi foederis*, vol. 1 – 2, Vilnae, 1830.
- A. Janulaitis, *Kun. Liudvikas Jucevičius*, Vilnius, 1910.
- A. Janulaitis, *Praeitis ir jos tyrimo rūpesčiai*, Vilnius, 1989.
- [L. Jucevičius], *Historija litewska dla dzieci przez L.A.I.*, 1836.
- L. A. Jucevičius, *Mokytį žemaičiai*, Vilnius, 1975.
- L. A. Jucevičius, *Raštai*, Vilnius, 1959.
- S. Kaczmarek, *Anioł Dowgird filozof nieznaný*, Warszawa, 1965.
- A. Kirkoras, *Pasivaikščiøjimai po Vilnių ir jo apylinkes*, Vilnius, 1991.
- J. Kisternacher, *Comentatio de nova ezegesi etc.*, Manast, 1806.
- E. Klüpfel, *Institutiones theologiae dogmaticae in usum auditorum*, vol. 1 – 2, Vilnae, 1818.
- A. Kulakauskas, “Lietuvos bajorija ir lietuvių tautinis bei valstybinis atbudimas”, in: *Literatūros teorijos ir ryšių problemos*, Vilnius, 1989.
- A. Kulakauskas, “Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija”, in: *Vilniaus universiteto istorija 1579 – 1994*, Vilnius, 1994.
- J. Kurczewski, *Biskupstwo Wileńskie*, Wilno, 1912.
- B. Lieberman, *Institutiones theol. dogmaticae*, Moguncii, 1819.
- J. C. Likawetz, *Elementa Philosophiae in usum auditorum*, vol. 1-5, Brün, Grätz, 1813 – 1820.
- M. Lukšienė, *Demokratinė ugdymo mintis Lietuvoje*, Vilnius, 1985.
- M. Lukšienė, *Lietuvos švietimo istorijos bruožai XIX a. pirmoje pusėje*, Kaunas, 1970.
- V. Merkys, *Simonas Daukantas*, Vilnius, 1991.
- C. Michels, *Histoire Générale du Moyen age*, t. 1 – 2, Paris, 1831.

- J. Michelet, *Précis de l'histoire moderne*, Paris, 1827.
- J. Müller, *Histoire universelle*, Bruxelles, 1833.
- J. de Nève, *Grammaire française demonstrative divisée en trois parties à l'usage des Polonais etc., avec un volume de thèmes polonais pour la traduction en français etc.*, Vilna, 1826.
- R. Nisbet, *Konservatizmas*, Vilnius, 1993.
- A. Osiniński, *Żywoty biskupów wileńskich*, Warszawa, t. 1 – 3, 1856.
- T. Ostrowski, *Dzieje i prawa Kościoła polskiego*, t. 1 – 3, Warszawa, 1783.
- A. Petrani, *Kolegium Duchowne w Petersburgu*, Lublin, 1950.
- R. Plečkaitis, *Filosofija Vilniaus universitete 1579 – 1832*, Vilnius, 1979.
- A. Pleszczyński, *Dzieje akademii duchownej Rzymsko-katolickiej Warszawskiej*, Warszawa, 1907.
- A. Pohl, *Institutiones theologiae moralis ad usum ecclesiasticorum*, vol. 1 – 2, Vilnae, 1809 – 1810.
- F. Pollaschek, *Moralis Christiana*, Vilnae, 1824.
- F. Pollaschek, *Regulae Pastorales*, Vilnae, 1827.
- J. Račkauskis, “Aprašymas gyvato Žemaičių vyskupo a. a. Motiejaus Valančiaus”, *Tėvynės sargas*, 1901, nr. 2 – 3A.
- “Różnica pomiędzy teologią a filozofią moralną”, *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe*, 1839, t. 8.
- J. Ruttenstock, *Institutiones historiae ecclesiasticae*, Vienae, 1839.
- F. Schelling, *Žmogaus laisvės filosofija*, Vilnius, 1995.
- M. Schenkl, *Theologiae Pastoralis systema*, Ingolstadii, 1815.
- B. M. Schnappinger, *Die heilige Schrift des neuen Bundes mit vollständig erklärenden Anmerkungen*, Bd. 1, Mannheim, 1817.
- F. A. Symon, “Academiae Ecclesiasticae Romano-Catholicae Petropolitanae origo et fata”, *Academia Caesarea Romano Ecclesiastica Petropolitana Anno Domini 1885*, Petropoli, 1885.
- J. Skidell, *Celniejsze prawidła homiletiki, czyli wymowy kazalney*, Wilno, 1835.
- J. Skidell, “Krótki rys historii nauki moralnej wraz z wizerunkami charakterystycznymi celniejszych moralistów”, *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe*, 1835, t. 9.

- J. Stapf, *Theologia moralis*, Oeniponte, vol. 1 – 4, 1827 – 1831.
- M. Stolzman, *Nigdy od ciebie miasto...*, Olsztyn, 1987.
- I. Šenavičienė, “Gamtos mokslai ir dvasininkijos ugdymas Lietuvoje XIX a.”, in: *Lietuvių atgimimo istorijos studijos*, t. 7: *Atgimimas ir Katalikų Bažnyčia*, Vilnius, 1994.
- A. Šidlauskas, *Istorija Vilniaus universitete XIX a. pirmojoje pusėje*, Vilnius, 1986.
- A. Tyla, “Lietuvos valstiečių istorijos (1795 – 1861) bruožai”, in: *Lietuvių atgimimo istorijos studijos*, t. 4: *Liaudis virsta tauta*, Vilnius, 1993.
- G. Unterkirchner, *Hermeneutica biblica*, Innsbruck, 1831.
- M. Valančius, *Raštai*, t. 1 – 2, Vilnius, 1972.
- F. Vatable, *Scripturae sacrae cursus completus*, Paris, 1841.
- Vilniaus universiteto istorija (1803 – 1940)*, Vilnius, 1977.
- J. L. Vincent, *Principes de Philosophie morale et politiques*, Paris, 1817.
- J. Wasilewski, *Arcybiskupi i administratorowe archidiecezji Mohylowskiej*, Pińsk, 1930.
- A. Ważyński, *Homiletyka*, Kraków, 1891.
- E. Winter, *Der Jozefinismus und seine Geschichte*, Brünn, München, Wien, 1943.
- E. Winter, *Russland und das Papstum*, Bd. 2, Berlin, 1960.
- F. Wolf, P. Buttmann, *Darstellung der Altertumswissenschaft in Museum der Altertumswissenschaft*, Berlin, 1807.
- W. Worotyński, *Seminarjum główne w Wilnie (1816 – 1833)*, Wilno, 1928.
- H. Zabulis, “VU – 400 metų”, *Pergalė*, 1979, nr. 4.
- S. Załęski, *Jezuici w Polsce porozbiorowej*, cz. 1, Kraków, 1907.
- B. Żongolłowicz, “Fakultet teologiczny w oddziale nauk moralnych i politycznych w r. 1832”, *Rocznik towarzystwa przyjaciół nauk w Wilnie*, t. 7, Wilno, 1921.
- B. Żongolłowicz, *Wydział teologiczny uniwersytetu Stefana Batorego w okresie 1919 – 1929 r.*, Wilno, 1931.
- К. Богословский, *Государственное положение р-к церкви в России от Екатерины Великой до настоящего времени*, Харьков, 1898.
- Т.И. Буткевич, *Устройство и управление р-к церкви вообще и в России в частности*, Харьков, 1916.
- Н. Варадинов, *История Министерства внутренних дел*, ч. 3, кн. 2, СПб., 1862.
- Г. Герен, *Руководство истории политической системы европейских государств и колоний их*, ч. 1–3, СПб., 1832–1834.

- Г. Герцен, *Руководство к познанию древней политической истории*, Москва, 1836.
- А. Герцен, *Собрание сочинения в 30 томах*, т. 10, Москва, 1956.
- А. Глаголев, *Умозрительныя и опытыя основанія словесности*, ч. 1 – 4, С.- Пб., 1834.
- Г. Глинка, *Древняя религия славян*, Мятава, 1804.
- И. Кайданов, *Краткое начертание всеобщей истории*, СПб., 1827.
- И. Кайданов, *Руководство к назначению всеобщей и политической истории*, ч. 1–4, СПб., 1821.
- К. Ф. Миллот, *Всеобщая древняя и новая история от начала мира до нашего времени*, ч. 1–13, СПб., 1820.
- Л. Пантелеев, "Закръгиле Виленского университета", *Русское богатство*, 1909, № 11.
- К. Полевой, *История народа русского*, ч. 1–6, СПб., 1829–1833.
- А. Е. Пресняков, *Российские самодержцы*, Москва, 1990.
- А. Н. Пышин, *Характеристики литературных мнений от двадцатых до пятидесятих годов, исторические очерки*, С-Петербург, 1906.
- Л. Сегюр, *Картина исторической и политической Европы в конце 18 века*, ч. 1–3, Москва, 1802–1803.
- Л. Сегюр, *Сокращенная всеобщая история*, ч. 1–4, СПб., 1818–1820.
- С. М. Соловьев, "Записки", *Вестник Европы*, 1907, т. 4.
- И. Троицкий, *III-е отделение при Николае*, Ленинград, 1990.
- Ф. Шилер, *История тридцатилетней войны*, ч. 1–4, СПб., 1815.
- И. М. Шрекк, *Древняя и новая всеобщая история*, ч. 1 – 3, СПб., 1836.
- И. Шульгин, *Изображение характера и содержания новой истории*, СПб., 1832.
- И. Шульгин, *О развитии монархической власти в государствах Европы в средние века*, СПб., 1836.
- Н. Устрялов, *Русская история*, ч. 1–5, СПб., 1835.
- П. К. Цжебальский, "Витель о польском вопросе", *Русский вестник*, 1864, т. 51.